

УДК 378.147

А.Ю. Юрженко, м. Херсон, Україна
МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ АНГЛОМОВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СУДНОВИХ МЕХАНІКІВ У
СИСТЕМІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Постановка й актуальність проблеми. Соціально економічні зміни, процеси глобалізації та інтеграції, які відбуваються на сьогодні в Україні, визначили нові пріоритети у формуванні професійних компетентностей суднових механіків у морських Зкладах вищої Освіти. Державний стандарт повної середньої освіти зазнав значних змін за останнє десятиліття. Сучасні студенти живуть в особливому інтерактивному середовищі, тому важливо створити для них зручний простір для освіти. Саме це дозволяє зробити система змішаного навчання, гармонійно поєднати електронне освітнє середовище із очним навчанням.

Аналіз наукових досліджень. Система змішаного навчання задля формування висококваліфікованого фахівця є важливим пріоритетом сучасної системи професійної освіти, дослідження цього питання ми можемо знайти у працях багатьох сучасних зарубіжних науковців: Akkoyunlu B, Soyly M.Y. [1], Thorne K. [5], Garrison D.R., Vaughan N. [3], Chen C.C., Jones K.T. [2], Melton B., Graf H., Foss J.C. та ін. [4]. Змішане навчання досліджувалося також такими вітчизняними фахівцями, як Андрєєва Н., Нагаєва І, Фандей В., Бутенкова Є., Капустін Ю., Мохова М. та ін. [6]. Проте фахова підготовка суднових механіків засобами змішаного навчання залишалася поза увагою науковців. Саме тому розгляд цієї проблеми в контексті сучасної модернізації освіти набуває особливої актуальності й значущості.

Мета дослідження - розробити модель формування англомовної комунікативної компетентності майбутніх суднових механіків на засадах змішаного навчання.

Виклад основного матеріалу. Розвиток інноваційних технологій є зростаючою тенденцією у сфері вищої освіти. Педагогічні технології у наш час направлені на формування компетентного фахівця, конкурентоспроможного на світовому ринку праці. Дослідженням проблеми навчання компетентного фахівця займалися наступні вітчизняні вчені: Часнікова О., Родигіна І., Трубачова С., Овчарук О., Сериков В., Хуторський А., Шарко В., Якиманська І., Бутенкова Є. та ін. [6]. До зарубіжних науковців, які досліджували можливості впровадження компетентнісного підходу до навчання студентів можна віднести наступних науковців: Равен Дж., Брандт С, Гільберт Т., Майз Ж, Чен К. та ін. [2]. Враховуючи всі аспекти поняття «комунікативна компетентність» та різні погляди дослідників щодо трактування її сутності нами було обґрунтовано своє визначення цього поняття. Спираючись на роботи В. Крилової, на нашу думку комунікативна компетентність являє собою інтегральне, відносно стабільне, цілісне психологічне утворення, проявляється в індивідуально-психологічних, особистісних особливостях у поведінці та спілкуванні конкретного індивіда, по суті комунікативна компетентність являє собою здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми. Основою комунікативної компетентності виступають знання, вміння та здібності, що обумовлюють успішність в комунікативній діяльності [5]. Комунікативна компетентність особистості характеризується багатомірністю і може розглядатися як більш високий рівень комунікативного розвитку, при якому новоутворення мають особистісний характер, а також визначає особливості суб'єктної позиції у професійній діяльності. Навчання студентів у інформаційно-освітньому електронному середовищі та безпосередньо у ЗВО – відносно нова гібридна методика під назвою «змішане навчання» (англ. *blended learning*). Український дослідник Кухаренко В. визначає «змішане навчання» як навчальну методологію, викладання та підхід, який поєднує в собі традиційні методи в класі з комп'ютерною опосередкованою діяльністю для навчання, сильними сторонами якого є комбінація різних технологій в єдиний інтегрований навчальний підхід. Він також визначає змішані (гібридні) курси, як результат інтегрування он-лайн курсів (30%-70%) з традиційними класними заходами плановим, педагогічно цінним способом.

У структуру моделі комунікативної компетентності майбутніх фахівців морського профілю ми включаємо педагогічні умови їх підготовки у процесі вивчення АМ за проф. спрямуванням, компоненти готовності, принципи, методи і підходи, в умовах яких здійснюється належна навчальна підготовка суднових механіків.

Модель комунікативної компетентності складається з наступних блоків: мотиваційно-цільовий, методологічний, змістовий, процесуальний та результативний. Розглянемо кожен зі структурних блоків моделі більш детально.

Мотиваційно-цільовий блок виконує функції цілепокладання, мотивації і стимулювання. Мотивація є визначним компонентом організації навчальної діяльності, характеризується спрямованістю, стійкістю та динамічністю. Це усвідомлена настанова на майбутню професійну діяльність; спрямованість на конструктивні міжособистісні відносини з метою досягнення поставлених завдань; усталений інтерес до підвищення рівня своєї освіти і самоорганізованість. Стала мотивація до навчально-пізнавальної діяльності, інтерес до майбутньої професії, потреба у самовдосконаленні та саморозвитку; активне включення у навчальний процес – критерії високого рівня сформованості професійної англомовної підготовки майбутніх судових механіків. Професійна діяльність не може бути успішною без сталого достатньо високого рівня мотивації. Вирішального значення набуває формування свідомого ставлення та інтересу, зацікавленості до майбутньої професії. Саме змішане навчання, за рахунок інтеграції електронного та очного навчання, сприяє росту активності та підвищенню мотивації до навчання англійської мови, що в свою чергу спрямовує курсантів на виконання головної мети навчання – формування професійної комунікативної компетентності [2].

Методологічний блок моделі комунікативної компетентності ставить за основу наступні підходи: особистісно-орієнтований, системний, гейміфікований та компетентнісний. Особистісно-орієнтований підхід ставить за мету концентрацію на цілісній особистості людини. Системний підхід забезпечує усвідомлене розуміння мовних фактів та явищ у їх взаємозв'язках і цілісній системі, спонукає студентів бути уважними у виборі мовних засобів, системи кожного блоку й цілісної системи розділу і теми, що вивчається, формує уміння та навички вибирати з ряду співвідносних, взаємозамінюваних граматичних форм і конструкцій найдоцільніші, сприяє розумінню логіки предмета, дає змогу простежити наявні зв'язки між різними рівнями мови, тощо. Системний підхід охоплює дослідження професійної підготовки майбутніх судових механіків як складної системи. Гейміфікований підхід використовує ідею ігрового підходу для підвищення мотивації навчання (наприклад: гейміфіковані вправи в електронному освітньому середовищі, рольові ігри на практичному занятті очного навчання). Гейміфікований підхід використовує ігрові механіки в неігрових процесах. Компетентнісний підхід використовується для визначення цільових показників професійної англомовної підготовки, аналізу переліку компетентностей, якими повинен володіти майбутній судовий механік.

Змістовий блок включає в себе зміст наступних дисциплін: Іноземна мова, Морська англійська мова, АМ за проф. спрямуванням.

Процесуальний блок складається з традиційних форм (індивідуальна робота на очних практичних заняттях) та нетрадиційних (групова робота, тренінги, проектна робота, робота на дистанційному сайті електронного навчання морського ЗВО, а саме: форуми, глосарії, гейміфіковані вправи, відео та аудіо вправи, квести, тощо). Таким чином, до блоку входять засоби очного навчання (підручники, навчальні посібники, роздатковий матеріал) та електронного навчання (технології Веб 2.0: LMS MOODLE, електронні посібники, тощо) [1].

Результативний блок виділяє наступні компоненти комунікативної компетентності майбутніх морських спеціалістів: мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-комунікативний, результативно-оцінювальний. Мотиваційний компонент включає в себе стійкий пізнавальний інтерес, настанову на підвищення якості виконання функціональних обов'язків майбутньої проф. діяльності, досягнення проф. успіху. Когнітивний компонент передбачає отримання та опрацювання інформації, пізнання у межах відповідної галузі знань та сфери діяльності через задіяння проф. мислення та професійної свідомості. Діяльнісно-комунікативний компонент передбачає сформованість знань, умінь і навичок з майбутньої професії; готовність до спілкування англійською мовою з метою вирішення проф. завдань на судні. Результативно-оцінювальний компонент включає критерії підготовки майбутніх судових механіків, рівні підготовки, які визначаються за показниками визначених критеріїв.

Таким чином, для перевірки ефективності розробленої моделі, необхідно оцінювати сформованість у майбутніх судових механіків розвитку ціннісних орієнтацій, засвоєння знань, їх систематичність, глибину, міцність, дієвість, усвідомленість, тощо, стилі комунікації та зміни у стосунках.

Задля перевірки комунікативної компетентності майбутніх судових механіків ми використовуємо змішане навчання, яке забезпечує інтеграцію очного (усна перевірка компетентності викладачем студента на практичному занятті наприкінці модуля) та електронного навчання (електронні тести на базі платформи MOODLE наприкінці кожного модуля, а також після трьох та п'яти модулів) [3].

Дисципліна «Морська англійська мова» складається з очних занять та завдань на курсі електронного навчання. Мета дисципліни - розвиток умінь спілкування на професійні теми з членами багатонаціональних екіпажів. Нами було створено авторський електронний курс Морської англійської мови на судно механічному відділенні, який складається з п'яти модулів, за наступними темами : 1й модуль – Морська освіта; 2й модуль – Типи вантажів; 3й модуль – Типи суден; 4й модуль – Екіпаж та 5й модуль - Безпека на судні. П'ять модулів відповідають наступним компетентностям:

1) Maritime education - explain the importance of maritime education and its components for successful seafaring career; 2) Types of cargo - characterize a cargo type focusing on the possibilities and requirements to its transportation according to SOLAS convention. 3) Types of ships - classify and describe ships by types; 4) Crew and its tasks - describe key responsibilities of crewmembers focusing on the ship maintenance and watchkeeping procedures according to STCW convention; 5) Personal safety aboard - list and explain the basics of safe working practices aboard ships. Вивчення дисципліни «Морська англійська мова» передбачає проведення різних форм контролю знань: проміжних тестів наприкінці вивчення певного розділу (Stop and check 1-5), підсумкових тестів наприкінці вивчення двох або трьох розділів (Progress test 1-2) та під час проведення модульної атестації, усних та письмових перевірок компетентностей, заліків, екзаменів. Електронні варіанти тестів для поточного і підсумкового контролю вміщає у собі LMS MOODLE.

Електронне тестування відповідає наступним вимогам: має три рівня складності (перший рівень – 60% всього тесту, 36 балів, направлений на перевірку лексичної компетентності; другий рівень – 30% тесту, 50 балів, направлений на комунікативну компетентність модулю та має питання на перевірку граматики; третій рівень – 10% тесту, 14 балів, направлений на читання та перевірку прочитаного).

Методичні матеріали для організації самостійної роботи студентів, виконання індивідуальних завдань містяться в LMS MOODLE та включають у себе наступні діяльності курсу: Вибір (відповіді на одиночні питання курсу), Вікі (виконання різноманітних вправ), Глосарій (створення списку визначень), Завдання (виконання проектних робіт, написання есе, створення презентацій і т.п.), Обстеження (відповіді на питання з метою зібрання статистичних даних), Тест (відповіді на тестові питання: множинний вибір, на відповідність, правильно чи неправильно, коротка відповідь, есе, пропущені слова, перетягування в текст, перетягування маркерів, перетягування на малюнок, опис), Урок (перегляд відео матеріалу, прослуховування аудіо, читання, відповіді на питання: множинний вибір, есе, відповідність, коротка відповідь, правильно чи неправильно), Форум (дискусії на різні теми), Чат (синхронне онлайн обговорення у текстовому режимі), Пакет Скорм (виконання різноманітних вправ: знайти пару, класифікація, числова пряма, просте упорядкування, вільна текстова відповідь, позначити на малюнку, відповісти на питання, заповнити пропуски; ігри: Перший мільйон, Пазл, Кросворд, Знайти слова, Де це, Вгадай слово, Скачки, Парочки), URL модуль (перегляд відео, прослуховування аудіо, читання текстів, аналіз презентацій)

Таким чином, задля наближення освітньої діяльності до європейських стандартів організації навчання курсантів, викладання «Англійської мови за проф. спрямуванням» та «Морської англійської мови» здійснюється на засадах компетентнісного та комунікативного підходу із максимальним

використанням новітніх технологій (LMS MOODLE) та впровадженням системи змішаного навчання (інтеграція дистанційного та очного навчання), що дозволяє отримати позитивні результати володіння курсантами АМ в усній та письмовій формах.

Розглядаючи результати перевірки першої компетентності дисципліни «Морська англійська мова» курсантів 2го курсу судно механічного відділення Морського коледжу Херсонської Державної морської академії (By the end of the module students must be able to explain the importance of maritime education and its components for successful seafaring career), ми дійшли наступних результатів. Система змішаного навчання дозволяє перевірити компетентність очно, в аудиторії (Speaking competency #1), викладачем та дистанційно, у системі електронного навчання MOODLE (Stop and check Test #1). Наведемо та проаналізуємо статистичні дані цих двох діяльностей перевірки першої компетентності. Статистичні дані наведені на основі групи курсантів 2го курсу – групи К221. У підгрупі навчається 14 курсантів. За результатами усної перевірки Speaking competency #1 за 10 бальною системою, 43% курсантів підгрупи показали високий рівень, а 57% - достатній рівень. Для порівняння, курсанти іншої групи, К223, мають 8% високого рівня, 67% достатнього рівня та 25% середнього рівня. Електронна тестова перевірка компетентності (Stop and check Test #1) показала наступні результати: у групі К221 30% курсантів показали високий рівень, 50% - достатній, а 20% - середній рівень; у групі К223 17% показали високий рівень, 55% - достатній, а 28% - середній рівень. За результатами усної та електронної перевірки (Speaking competency + Stop and check), курсанти груп 2го курсу мають 29,5% високого рівня, 48,25% достатнього та 22,25% середнього рівня.

Висновки. Таким чином, після отримання результатів, було доведено, що кожен сучасний морський освітній заклад, враховуючи новітні тенденції освіти, виступаючи основою для формування ключових професійних компетентностей студента, повинен вводити новітні освітні стандарти та мати змішану форму навчання задля впровадження найбільш ефективних систем навчання. Перспективним напрямом подальших досліджень ми вбачаємо у дослідженні особливостей приросту якісних показників рівня володіння англійської мови за умов змішаного навчання морській англійській мові у на базі платформи MOODLE.

Перелік використаних джерел

1. Akkoyunlu B, Soyulu M.Y. A study of student's perceptions in a blended learning environment based on different learning styles. Educ Technol Soc. 2008;11:183–93.
2. Chen C.C., Jones K.T. Blended learning vs. traditional classroom settings: Assessing effectiveness and student perceptions in an MBA accounting course. J Educ Online. 2007;4:1–15.

3. Garrison D.R., Vaughan N. San Francisco, CA: John Wiley and Sons; 2008. Blended Learning in Higher Education: Framework, Principles, and Guidelines.
4. Melton B, Graf H, Foss JC. Achievement and satisfaction in blended learning versus traditional general health course designs. *Int J Scholarsh Teach Learn*. 2009;3:1–13.
5. Thorne K. London: Kogan Page; 2003. Blended Learning: How to Integrate Online and Traditional Learning.
6. Теорія та практика змішаного навчання : монографія / В.М. Кухаренко, С.М. Березенська, К.Л. Бугайчук, Н.Ю. Олійник, Т.О. Олійник, О.В. Рибалко, Н.Г. Сиротенко, А.Л. Столяревська; за ред. В.М. Кухаренка – Харків: «Міськдрук», НТУ «ХП», 2016. – 284 с.